

Előszó híres író önvallomása elé

Első riport

- Mikor született és hol?
- 1921-ben, Szentmártonkátán.
- Mikor nem kezdett el írni?
- Amikor fiatal voltam, hosszú évekig.
- Körülbelül meddig?
- Körülbelül húsz évig.
- És miért nem kezdett el írni?
- Nem volt időm, kérem.
- Soha?
- Falun nőttem fel, négy elemi után dolgoznom kellett az uradalomban. Negyvenkettőben behívtak, a fronton nemigen értem rá, a fogásban pedig csak az életben maradásra jutott energia.
- A háború után mi történt?
- Semmi. Hazajöttem, kaptam földet, azon gürcöltem, aztán a szövetkezetben.
- És most?
- Most is.
- Az írástól végleg elment a kedve?
- Öreg vagyok. Dolgozni kell, enni, inni, aludni.
- Ha írt volna, miről írt volna?
- Erről.

Második riport

- Mikor született és hol?
- 1928-ban, Tatabányán.
- Mikor nem kezdett el írni?
- Egészen pontosan 1947-ben.
- Hogyhogy?
- Bányász voltam, és a negyvenötös nagy hajráról, a szénecatáról akartam írni. Kellott akkor nagyon a szén, hogy a közlekedés beinduljon, napi 12 órát dolgoztunk. Az a láz, az a szédült tempó megihletett.
- Milyen műfajban akart alkotni?
- Sodró, lendületes regényt, regényt akartam írni.
- És miért nem írta meg?
- Nézze, nappal dolgoztam, csak este írhattam volna. Viszont elküldtek esti iskolára — maradt az éjszaka. Éjjel, ha írni akartam, a feleségem rámszólt, hagyd abba, rontod a szemed, pocskékolod a villanyt. Mire jó ez az egész.

— Erre abbahagyta?

— Abbahagytam, de nem ezért. Hanem azért, mert már nem vonzott annyira a papír. A munka, a tanulás, a gyerekek és az asszony teljesen kielégítettek, lefoglalták gondolataimat.

— Nem gondol néha nosztalgiával arra a nagy, sodró regényre?

— Ritkán.

Harmadik riport

— Mikor született?

— 1889-ben.

— Mikor nem kezdett el írni?

— Nem értem, kérem.

— Az érdekelne, voltak-e valaha is írói tervei? Akart-e író lenni?

— Kérem szépen, én a nevemet is csak 1945 óta tudom leírni, amióta megtanítottak írni, mert analfabéta voltam. Nemhogy író, de bakter se lehettem.

Negyedik riport

— Mikor született és hol?

— Ezerkilencszázharmincban, Havannában.

— Mikor nem kezdett el írni?

— Az én esetem különös. El is kezdtem írni, meg nem is. Amikor elkezdődött a kubai forradalom, én is a hegyekben voltam a többiekkel. Esténként a tűznél verseket mondtam nekik. Ezeket a verseket napközben írtam, de fejben.

— Fejben?

— Igen, nem tudtam őket leírni, nem volt se toll, se papír nálam, meg idő se volt rá. Gondolatban csiszolgattam a verseket. Már ötvennégy kész költeményem volt. A forradalomról, a szerelemről, Kubáról szóltak.

— És? Később miért nem írta le?

— Később megöltek. A tiegói csatában.

Ötödik riport

— Mikor született?

— 1941-ben.

— Mikor nem kezdett el írni?

— Hogyhogy mikor?

— Hát akart-e valaha író lenni?

— Nem én, soha.

— Kamaszkorában sem?

— Akkor sem.

— És mit gondol, miért?

— Uram, én szép szál fiú voltam, erős, izmos, az iskola legjobb sportolója. Bolondultak utánam a lányok, tiszteltek a társaim. Kitüntem közülük minden irka-firka nélkül is. Minek törtem volna magam?

— Ezek szerint az alkotás: feltűnési vágy?

— Mi más lenne?

- Mikor született?
— 1945-ben.
— Mikor nem kezdett el írni?
— Az a helyzet — ha már mindenáron tudni akarja —, hogy én elkezdtem írni, csak abbahagytam.
— Miért?
— Én azért hagytam abba, amiért rengeteg sok, alapjában véve tehetséges ember egyáltalán el sem kezd.
— Ezt hogy érti?
— Megmagyarázom. Én a térre jártam, és a fiúknak mindig felolvastam, amit írtam. De unták, nem érdekelte őket. Inkább fociztak. A Béla, a barátom azt mondta: „Ne keseredj el, fiú! Lehet, hogy te tehetséges vagy, de a téren *nincs* szükség irodalomra. A téren foci kell meg hinta!“
— Maga mit válaszolt?
— Semmit. Beláttam. Alkotni akkor kell, ha szükség van rá. Ha nincs, nem is lehet úgy igazán jól írni.
— Ha minden író így gondolkozna...

Hetedik (utolsó) riport

- Mikor és hol született?
— Tegnap, a János Kórházban.
— Mikor nem ke...
— Tudom! Hogy mikor nem kezdtem el írni! Hát tudja meg, hogy én egyáltalán semmibe nem kezdhettem!
— Miért?
— Mert halva születtem.

Vigh Tamás:
Madách Imre

